

**Odgoj u prevenciji i
Temeljne pretpostavke za
dobru školsku prevenciju
ovisnosti**

Prof.dr.slavko Sakoman

Kreatori školske prevencije. trebaju **znati:**

- **Kako prevenciju utemeljiti na poznavanju etiologije** ovisničkih ponašanja
- U kojoj mjeri i kakva škola može utjecati na smanjenje potražnje za “drogama” **poboljšanjem kvalitete života** djece tijekom školovanja?
- U kojoj mjeri škola može smanjiti potražnju za drogama provođenjem **posebnog programa** Školske prevencije ovisnosti (ŠPPO)?
- Kako kreirati **provediv** ŠPPO?

Smanjenje potražnje za psiho- aktivnim sredstvima teško je postići ako ne nađemo načina na koji ćemo djecu u procesu odrastanja učiniti odgovornijim, svjesnijim i prirodno radosnijim

- **Važna kompatibilnost i komplementarnost odgojnog pristupa u obitelji i školi**
Preferirati autoritativni pristup, (jasnije određivanje granica) uz, za djecu ugodan odnos utemeljen na ljubavi i poštovanju.

**Škola bi se trebala više prilagođavati
djeci, njihovoj različitosti i
zadovoljavanju njihovih najvažnijih
životnih potreba u procesu odrastanja**

Nesretna, frustrirana djeca, s niskim samopoštovanjem sklona su riziku, “lošem društvu”, neka uopće ne vole što postoje.

Kod njih, ako probaju, droge ostavljaju dublji trag

U kojoj mjeri škola svojim pristupom, planom, programom, pridonosi nesreći djece.

Potrebno je izbjeći zablude onih koji umjesto sustavnog odgojnog i obrazovnog rada, koji je u funkciji prevencije, zagovaraju projekte, kampanje

Ustrajan rad i što bolja briga za djecu tijekom školovanja nema alternativu

Što je zapravo dobra primarna prevencija?

- To je **odgoj** za zdravo i nerizično samozaštitno ponašanje. Znanje “o” je u drugom planu
- U **fokusu prevencije je dijete i zadovoljavanje njegovih potreba u procesu odrastanja** a ne neko znanje i “priča o drogama”.
- **A što je odgoj?** To je složen posao kojim bi odgajatelji u procesu koji traje godinama pridonosili izgradnji **konstrukta osobnosti**
- **Osobe koja ima u sebi ugrađen sustav zaštite**

Što je **to, i kako **to** usaditi u mentalni prostor djeteta, što će najviše pridonijeti njegovoj osobnoj zaštiti u situaciji neposredne ugroženosti nekim od rizičnih ponašanja?**

...i kako bi trebao reagirati
prevencijom dobro pripremljen
tinejdžer kada se po prvi puta
nađe u test situaciji: ponuđen
je drogom?

A kako mnogo reagiraju...?

Za utjecajan odgoj temeljna je pretpostavka kvalitetan **ODNOS**..

- ...odnos odgajatelj-dijete. Taj se odnos mora uspostaviti, njegovati, održavati
- **Odnos** mora biti intenzivan, ugodan i za dijete jako dragocjen (nešto što ne žele izgubiti)
- Odgajatelj mora biti pogodan objekt za identifikaciju, vrijedan poštovanja
- Kroz **kvalitetan odnos** lakše se utječe na formiranje stavova, odgovornost za poštivanje granica i bez otpora usvaja znanje i iskustvo

A informiranje, znanje i strah od štetnih posljedica?

- Nisu dovoljni i samo po sebi (osobito kod rizičnije djece) i slabo pridonose smanjenju pojavnosti rizičnih ponašanja.
- Koji tinejdžer ne zna o štetnosti pušenja duhana, pa ipak, preko 80% će staviti cigaretu u usta
- Informiranje i strah dobivaju značaj ako se **odgojem** “pripremi teren”

Znanje, iskustvo - ponašanje, treba naučiti povezivati

- Odgoj je presudan za organizaciju i funkcionalnost rada mozga koji pohranjena znanja koristi za svjesni izbor ponašanja
- “Znanje” može biti pohranjeno u mozgu ali da bi se u **procesu donošenja odluka** to znanje i iskustvo uzeli u obzir, potrebno je u mentalni prostor ugraditi “mehanizam” koji kontrolira taj proces

**Uputiti djecu u proces donošenja odluka (automatizirati mehanizam)

- Frontoorbitalni korteks ima funkciju planiranja, uzročno-posljedičnog zaključivanja, kontrole razložnosti ponašanja, inhibicije limbičkih centara
- *Elementi u procesu donošenja odluka:* a) prethodno iskustvo, b) znanje, c) očekivanja, d) “pita za savjet” e) “konzultira” vlastitu *savjest*, f) koristi iskustva drugih, d) vodi računa o kratkoročnim i dugoročnim posljedicama.
- Za mudre odluke potrebna je i *etičnost*.

O čemu odgajatelj mora voditi računa?

- Odgoj je “davanje” a da bi mogli davati “to nešto” što djeca trebaju i očekuju od onih koji provode prevenciju to moraju imati
- Ne možemo ništa dati drugom ako to nemamo, **ako to nemamo u sebi** i ako to ne želimo i/ili ne znamo dati drugom.
- Dajemo djeci samo ono što imamo a o tome kako doživljavaju to što im “dajemo” ovisi kvaliteta **ODNOSA a time i uspjeha prevencije**

Neka svaki odgajatelj ponaosob razmisli dobro,

- **što je to što djeca žele da im “daju”, što je pretpostavka uspostavljanja i održavanja kvalitetnog, pozitivno utjecajnog ODNOSA?**
- **Kako potaknuti kolege u školi da na taj način razmišljaju o svojoj ulozi u životu djece s kojom rade?**

...i što očekuju od onih koji provode prevenciju odgojem?

- Ljubav, poštovanje, dobrotu, brigu, pohvalu, razumijevanje, potporu, toleranciju, opraštanje, strpljenje, radost, energiju, naš smijeh (ali i suze), iskrenost, istinu, pravednost, nadu, autoritet, dobar primjer, smisao.....
- Naše vrijeme, znanje, vještine, iskustvo, kune.....

Što često, na žalost, dobivaju u životu od onih koji “za njih brinu”?

- Nemir, svađe, nestrpljivost, ne toleranciju, ne razumijevanje, grubost, laž, nepravdu, bol, strahove, depresiju, nepoštivanje, nebrigu, neuspjeh, naš gubitak smisla u životu....
- Nemamo vremena. Sve drugo je važnije
- Neznanje, loša iskustva, ne postojimo kao važne osobe u njihovom životu
- ***Takve osobe ne mogu djelovati preventivno***

Zaključno za uvodni dio

Temeljni cilj je izgradnja dobro organiziranog konstrukta osobnosti

- 1. čvrsta “**JA**” funkcija, (samosvjesna samokontrolirana osobnost)
- 2. izgrađena **savjest** (jasna “NE LISTA”) utemeljena na poželjnom sustavu vrijednosti
- 3. sposobnost donošenja i provedbe kvalitetnih (mudrih) **odluka**, sukladnih savjesti (izbjegavanje nelagode vezane uz osjećaj krivnje)
- 4. **izgrađena osoba** koja ima snagu odupirati se pritisku “iznutra” ali i izvana u odnosu na štetna ponašanja od kojih očekujemo neposrednu ugodu

Pohvala, ohrabrivanje i očekivanje
“nagrade” ispred svega a ne strah od
posljedica (kazna), moraju biti glavni
usmjerivači poželjnog ponašanja
djece

Poštivanje granica mora biti
utemeljeno
na “strahu iz ljubavi”

ORGANIZACIJA

I

**STRUKTURA ŠKOLSKOG
PROGRAMA PREVENCIJE
OVISNOSTI**

Školska prevencija ovisnosti je trajna aktivnost a ne “imali smo predavanje”

ŠPPO je prvi stup državnog sustava prevencije.

- Mora biti integralno dio odgojno-obrazovnog procesa (ŠPPO integriran u plan i program)
- Mora se provoditi kontinuirano
- Mora biti prilagođena dobi i vrlo heterogenoj populaciji učenika
- Mora biti što jasnije i jednostavnije koncipirana, razumljiva i *provediva* !!!!

Radi se o **programu** a ne projektima i kampanjama

- Jedino škola može osigurati povećanje nacionalnog standarda zaštite djece provodeći zdravstveni odgoj
- Obuhvat potpun (sva djeca idu u školu), dovoljno dugo su izložena mogućnosti utjecanja (odgoj), moguć dobar obuhvat roditelja
- Nositelji ŠPPO su stručnjaci školskog sustava
- ***Niti jedan drugi pristup ne osigurava obuhvat ukupne populacije i dovoljan INTENZITET utjecaja***

Projekti, kampanje

- Traju dok je novca. Više pokrivaju interese (komercijalne, političke...) onih koji ih pokreću nego potrebe djece
- Orijentirani su na servisiranje škole angažmanom izvanškolskih, honorarnih “stručnjaka” za prevenciju
- Ne mogu osigurati potreban obuhvat populacije i kontinuitet
- Teško je kontrolirati kvalitetu
- Šarolikost pristupa stvara konfuziju
- Marginalizira se i demotivira škola
- Projekti važni za inovacije i testiranje modela

ŠPPO ima svoju formu i sadržaj. Pitanje implementacije?

- Potrebna je vještina i kreativnost u procesu implementacije pojedinih elemenata ŠPPO
- Koliko sati razredne zajednice, što odrađivati unutar pojedinih predmeta?
- U kojoj mjeri koristiti vanjske stručnjake?
- Kako prilagoditi mjere u odnosu na uzrast djece?
- Kako uočiti i pomoći najrizičnijoj djeci?

Djeca moraju osjetiti da to što radimo utječe na njihove stavove i ponašanja u svezi ovisnosti

Sadržajni elementi ŠPP (RH)

- 1. Opće mjere koje se odnose na sve učenike
- 2. Dodatne mjere za rizične (selektivna, indicirana prevencija)
- 3. Stalna edukacija aktera školske prevencije, koordinacija s drugim elementima programa, evaluacija, suradnja s drugim institucijama lokalne zajednice

Mjere za sve učenike

- 1. Osigurati da škola bude ugodan milje te da pridonosi životnoj radosti i samopoštovanju sve djece a minimalizira frustracije
- 2. Osnažiti vezu škola-roditelji, stručno pomoći uspješno roditeljstvo
- 3. Učenje životnih vještina
- 4. Informiranje, usađivanje potrebnih znanja u svezi droga, posebno o štetnim posljedicama....
- 5. Doprinos kvalitetnijem provođenju slobodnog vremena učenika (osobito za rizične..)

Dodatne mjere za rizične. Selektivna i indicirana prevencija

- 6. Diskretni personalni zaštitni programi (moraju djelovati već u vrtićima)
- 7. Razredna zajednica-terapijska zajednica
- 8. Rano otkrivanje konzumenata, ovisnika, suradnja u njihovom tretmanu
- 9. Otkrivanje i suzbijanje preprodaje droga u školi, oko škole, briga za “izbačene”....

Zaključna točka 10. Svaka škola treba:

- Osigurati kontinuiranu edukaciju i motivaciju svojih stručnjaka za provođenje ŠPPO
- Voditelj ŠPPO svake škole treba sudjelovati u koordinaciji rada s drugim školama
- Kontinuirano provoditi evaluaciju ŠPPO
- Osiguravati suradnju s vanjskim stručnjacima i drugim institucijama lokalne zajednice koje mogu pomoći

Na kraju prijedlog

- Prije implementacije, provesti procjenu izrađenog Programa
- Dostaviti isti uzorku voditelja ŠPPO da isti prouče te da odgovore u kojoj je mjeri razumljiv, koristan i provediv.
- *Dobra školska prevencija je nešto što prožima uobičajeni odgojno-obrazovni proces a ipak ima formu i sadržaj*